

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Tuulikki Mikkola
TITLE	Väärinymmärrystä vai sumutusta – avioehtosopimuksen oikeustoimiopillisesta pätemättömyydestä
YEAR	2024
DOI	-
VERSION	Kustantajan PDF
CITATION	Mikkola Tuulikki 2024: Väärinymmärrystä vai sumutusta – avioehtosopimuksen oikeustoimiopillisesta pätemättömyydestä. https://www.edilex.fi/uutiset/89564 .

Avoim

Tätä uutista voi jakaa vapaasti. Muistathan mainita lähteen edilex.fi.

Utinen kuuluu aihealueisiin

Siviilioikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Siviilioikeus/uutiset>>

Rikos- ja prosessioikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Rikos- ja prosessioikeus/uutiset>>

13.3.2024 15.46

Vierashuoneessa professori Tuulikki Mikkola: Väärinymmärrystä vai sumutusta – avioehtosopimuksen oikeustoimiopillisesta pätemättömyydestä

Voiko puoliso oikeustoimilain säännösten valossa menestyksekkäästi väittää, että ajallinen yhteys avioehtosopimuksen allekirjoittamisen ja vihkihetken välillä on luonut osapuolelle pelon häiden mahdollisesta peruuntumisesta ja tätä koskevista häpeällisistä seuraamuksista, jolloin kyseessä olisi pakottaminen? Tai, voiko puoliso vaatia avioehtosopimuksen julistamista pätemättömäksi siksi, että hän ei ole ymmärtänyt sopimuksen oikeusvaikutuksia ja se on lisäksi ollut selkeästi sisällöltään epäsuhtainen, koska se koituu varakkaamman puolison eduksi? Muun muassa näitä kysymyksiä pohtii professori *Tuulikki Mikkola* Edilexin Vierashuoneessa ja Lakikirjaston artikkelissaan.

Suomen aviovarallisuusjärjestelmä sallii laajasti puolisojen tahdonautonomian ja he voivatkin tehdä sopimuksia sekä keskenään että kolmansien kanssa. Puolisoiden keskinäiset oikeustoimet voivat olla luonteeltaan varallisuus oikeudellisia (kuten kauppa, vaihto, lahja) tai aviovarallisuus oikeudellisia. Viimeksi mainituilla viitataan aviopuolisoiden aviovarallisuussuhteistaan tekemiin sopimuksiin. Tyypillisesti niitä ovat avioehtosopimus ja/tai eron varalta tehtävä sopimus. Kansainvälisten parisuhteiden lisääntyminen on saanut aikaiseksi myös sen, että yhä useammin osataan jo tunnistaa kansainvälisten liittymien mahdollinen

vaikutus aviovarallisuussuhteisiin sovellettavaan lakiin, ja tilanne pyritään ottamaan lakiviittauksella haltuun. Lakiviittaus tarkoittaa aviopuolisoiden välistä sopimusta aviovarallisuussuhteisiin sovellettavasta laista.

Aviopuolisoiden välisessä sopimisessakin lähtökohtana on yhtäältä sopimusvapaus ja toisaalta sopimussitovuus. Puoliso saa itse päättää, haluaako hän tehdä sopimuksen, ja jos haluaa, sopimus sitoo. Aviovarallisuussuhteita koskevat sopimukset ovat kuitenkin myös monin tavoin erityisiä sopimuksia. Ne eivät ole muoto- tai (täysin) sisältövapaita. Ne voivat myös ajallisesti olla hyvin pitkäkestoisia joihinkin liikesopimukseen verrattuna. Avioehtosopimus on esimerkiksi voitu tehdä avioliiton alkutaipaleella ja avioliitto itsessään voi kestää hyvin pitkään, jopa vuosikymmeniä - vaikka tämä poikkeuksellista vaikuttaa nyky maailmassa olevankin. On kuitenkin muistettava, että pitkäkään avioliitto ei nollaa avioehtosopimusta vaan sopimuksin poistetun avio-oikeuden palauttamiseksi tarvitaan puolisojen yhteistä sopimustahtoa. Toisaalta pitkäkään avioliitto ei korjaa avioehtosopimuksen puutteellista muotoa vaan soveltamiskäytäntö on tältä osin vakiintunut ankaraksi.

Avioehtosopimusten laatimisen tapa on meillä sidottu avioliittolain asettamiin raameihin, erityisesti asiakirjan muotoa ja aikarajaisuutta koskien. Niiden valossa on sinänsä täysin mahdollista, että avioehtosopimus laaditaan ja allekirjoitetaan lähellä vihkimistä; joissakin tapauksissa allekirjoitushetkenä on ollut vihkipäivä. Avioliitto-oikeutemme ei aseta sopimuspätevyyden edellytykseksi myöskään sitä, että kummankin avioehtosopimuksen osapuolen olisi saatava itsenäistä, oikeudellista neuvontaa ennen sopimuksen allekirjoittamista. Käytännössähän puoliso joko laativat avioehtosopimuksensa itse tai pyytävät siihen lakimiehen apua. On käsitykseni mukaan tyypillistä, että toinen osapuoli pyytää lakimieheltä apua, ja hänen luokseen saavutaan ilman omia asiamiehiä. On jopa mahdollista, että kumpikin aviopuolisosta käy erikseen lakimiehen luona allekirjoittamassa tämän laatiman avioehtosopimuksen. Avioliittolaissahan ei ole asetettu edellytystä siitä, että molempien aviopuolisoiden olisi oltava läsnä avioehtosopimusta laadittaessa, eikä puolisojen allekirjoituksiltakaan edellytetä avioliittolaissa yhtäaikaisuutta.

On kuitenkin myös kysyttävä, voiko edellä mainitun kaltaisissa tilanteissa vaatia sopimuksen pätemättömyyttä oikeustoimilain 3 luvun nojalla. Erityissäätelyn puuttuessa oikeustoimiopilliset pätemättömyysperusteet ovat näet sovellettavissa myös avioehtosopimusten tekemiseen. Voiko puoliso siten oikeustoimilain säännösten valossa menestyksekkäästi väittää, että ajallinen yhteys avioehtosopimuksen allekirjoittamisen ja vihkihetken välillä on luonut osapuolelle pelon häiden mahdollisesta peruuntumisesta ja tätä koskevista häpeällisistä seuraamuksista, jolloin kyseessä olisi pakottaminen? Tai, voiko puoliso vaatia avioehtosopimuksen julistamista pätemättömäksi siksi, että hän ei ole ymmärtänyt sopimuksen oikeusvaikutuksia ja se on lisäksi ollut selkeästi sisällöltään epäsuhtainen, koska se koituu varakkaamman puolison eduksi?

Tarkastelen tämän kaltaisia tapauksia artikkelissani

[Oikeustoimilain pätemättömyysperusteet ja avioehtosopimus](https://www.edilex.fi/artikkelit/32508) <<https://www.edilex.fi/artikkelit/32508>>

Käyn kirjoituksessa läpi myös hovioikeuskäytäntöä, jonka perusteella avioehtosopimuksen allekirjoittaminen näyttää järjestelmässämme tarkoittavan sopimusriskin hyväksymistä ja sopimussidonnaisuutta. Avioehdon solmimisen ajallinen paikantuminen tiettyyn hetkeen ei tee siitä sellaisenaan - ja ilman lisäperusteluita - oikeustoimiopillisesti pätemätöntä. Osapuolen ei myöskään tarvitse tehdä toiselle osapuolelle oma-aloitteisesti selkoa omasta varallisuudestaan tai siitä, mitkä avioehtosopimuksen oikeusvaikutukset ovat. Tuomioistuimet näyttävät siten asettaneen selonotto- ja tietämisvastuun puolisolle itselleen, myös niissä tapauksissa, kun sopimus on laadittu muulla kuin osapuolen äidinkielellä. Avioehtoa pidetään lisäksi erityisenä sopimuksena, jonka luonteeseen tyypillisesti kuuluu, että varakkaampi osapuoli hyötyy siitä enemmän kuin toinen. Avioliittolaki antaa puolisoille mahdollisuuden avio-oikeuden ulottuvuuden määrittämiseen ja tätä sopimusvapautta puoliso voivat hyödyntää siitä riippumatta, kuinka paksun lompakon heistä kumpikin omistaa. Avioehtosopimuksen tekemistä ja sen sisältöä kannattaakin kummankin osapuolen harkita vakavasti, koska sopimussitovuus on sen osalta

selkeästi korostuneessa asemassa. Siihen ei kannata luottaa, että varomattomuus olisi myöhemmin paikattavissa oikeustoimiopillisiin doktriineihin vetoamalla.

Tuulikki Mikkola

<https://www.utu.fi/fi/ihtiset/tuulikki-mikkola> <<https://www.utu.fi/fi/ihtiset/tuulikki-mikkola>>

Artikkeli **Lakikirjastossa** <<https://www.edilex.fi/lakikirjasto>>

- **Mikkola, Tuulikki: Oikeustoimilain pätemättömyysperusteet ja avioehtosopimus** <<https://www.edilex.fi/artikkelit/32508>>

Mikkola on opettanut perhe- ja jäämistöoikeutta sekä kansainvälistä yksityisoikeutta ja oikeusvertailua jo yli 20 vuoden ajan eri yliopistoissa ja tällä hetkellä hän toimii professorina Turun yliopistossa. Mikkola osallistuu aktiivisesti myös lakimiesten ja tuomareiden koulutukseen, ja on mukana sekä tuomarinkoulutuslautakunnassa että asianajajaliiton valvontalautakunnassa. Lisäksi Mikkola työskentelee Suomen Akatemian rahoittamissa tutkimushankkeissa sekä EU-rahoitteisessa projektissa, jonka tarkoituksena on helpottaa esineoikeuksien muuntamista kansainvälisessä perimyksessä.

Vierashuonekirjoitukset eivät ole Edilex-toimituksen kannanottoja asioihin.

Kirjoita Edilexiin <<https://www.edilex.fi/kirjoita>>

- Mikäli Sinulla on ajankohtainen juridinen aihe josta haluaisit kirjoittaa artikkelin tai oikeustapauskommentin **Lakikirjastoon** <<https://www.edilex.fi/lakikirjasto>> tai vaikkapa lyhyen kolumnin **Vierashuoneeseen** <<http://www.edilex.fi/uutiset/vierashuone>>, ota yhteyttä **Edilex-toimitukseen**.
Lue lisää <<http://www.edilex.fi/kirjoita>>

Toimittaja: Jukka Savolainen, Edilex-toimitus (jukka.savolainen@edita.fi)